

Signaleren van (zeer) zwakke rekenaars met methodeonafhankelijke toetsen

Artikel voor Nieuwsbrief masterplan dyscalculie

Juli 2014

Judith Hollenberg

Wanneer is een leerling een zwakke rekenaar? En nog belangrijker: wat kán die zwakke rekenaar en wat moet hij nog leren? Voor alle leerlingen is het belangrijk goed in kaart te hebben wat ze al kunnen en wat ze nog moeten leren. Dit geldt zeker voor leerlingen die extra aandacht nodig hebben, zoals leerlingen met ernstige rekenproblemen en/of dyscalculie. In dit artikel leest u over het waarom en het hoe van signaleren met methodeonafhankelijke toetsen.

Waarom signaleren?

Signaleren is wat anders dan een leerling in een hokje plaatsen. Signaleren betekent elke leerling optimale kansen bieden. Door tijdig vast te stellen welke leerlingen voor rekenen-wiskunde als geheel of voor een specifieke deelvaardigheid extra aandacht nodig hebben, kan een leerkracht zijn handelen afstemmen op de behoeften van de leerling. Hoe eerder dit gebeurt, hoe groter de kans dat de leerling mee kan blijven doen met de groep en hoe groter de kans dat hij blijft vertrouwen in zijn eigen mogelijkheden.

Hoe signaleren?

De leerkracht speelt een belangrijke rol bij de eerste signalering. Op basis van observaties en methodetoetsen weet een leerkracht vaak al welke leerlingen mogelijk extra aandacht nodig hebben. Methodeonafhankelijke (volg)toetsen kunnen dit beeld bevestigen. Deze toetsen geven informatie over hoe de score van de leerling zich verhoudt tot de scores van medeleerlingen. Ook brengen de methodeonafhankelijke toetsen groei in beeld, wat minstens zo belangrijk is als het kijken naar het niveau van de leerling. Tot slot hebben deze toetsen ook analysemogelijkheden om te kijken of er specifieke domeinen zijn die om extra aandacht vragen.

Om optimale informatie uit de volgtoetsen te halen is het belangrijk dat de toets aansluit bij het niveau van de leerling. Een toets moet immers in beeld brengen wat een leerling nog moet leren én wat een leerling al kan. Wanneer een leerling dus op een (veel) lager niveau functioneert dan zijn leeftijds- en groepsgenoten, legt u een toets van een lager niveau voor. De leerling maakt dan medio groep 6 bijvoorbeeld de toets E4. Doordat alle toetsen van het leergebied Rekenen-Wiskunde op dezelfde vaardigheidsschaal staan, kunt u de resultaten van een leerling die een andere toets heeft gemaakt, toch vergelijken met de toetsresultaten van leeftijdsgenoten.

Signaleren met volgtoetsen in drie stappen

Signaleren is meer dan alleen aangeven of een leerling (ver) beneden gemiddeld scoort. Grofweg bestaat signaleren uit drie stappen. Voor de eerste twee stappen is het (alternatief) leerlingrapport een handig hulpmiddel. Voor de derde stap kunt u gebruikmaken van de categorieënanalyse uit het Computerprogramma LOVS.

1. Kijken naar niveau: Hoe verhoudt het niveau van de leerling zich tot het niveau van zijn leeftijds- of jaargroepgenoten?

De vaardigheidsniveaus I t/m V en A t/m E zijn een handig hulpmiddel om snel te zien of de score van een leerling gemiddeld, beneden gemiddeld of boven gemiddeld is. Bij vaardigheidsniveau V weet u bijvoorbeeld dat de leerling behoort tot de 20% leerlingen met de laagste scores.

Functioneringsniveaus zijn voor zwakke rekenaars informatiever dan vaardigheidsniveaus. Het functioneringsniveau geeft aan met het niveau van welke gemiddelde leerling de score te vergelijken is. U weet hierdoor niet alleen dat de score van de leerling beneden gemiddeld is, maar heeft ook een idee hoe groot de achterstand van de leerling is. Wanneer een leerling medio groep 6 een functioneringsniveau E4 behaalt, dan weet u dat de score van de leerling overeenkomt met de score

van een gemiddelde leerling eind groep 4. U heeft zo een indicatie dat de leerling een achterstand heeft van ongeveer anderhalf jaar.

2. Kijken naar groei: Maakt een leerling voldoende groei door? Dit is zeker bij zwakkere leerlingen een belangrijke vraag. Ten eerste wilt u de achterstand ten opzichte van leeftijds- en groepsgenoten zo klein mogelijk houden. Door te kijken naar groei ziet u tijdig wanneer de achterstand toeneemt. Ten tweede wilt u weten of een gekozen aanpak werkt. Wanneer de leerling een goede groei doormaakt, is dat een teken dat het aanbod aansluit bij de behoeften en mogelijkheden van de leerling.

3. Kijken naar specifieke categorieën: Waar zitten eventuele specifieke hiaten in de kennis en vaardigheden van de leerling? U kijkt bijvoorbeeld of het voornamelijk kale of juist contextopgaven zijn die om aandacht vragen. En u kijkt of de leerling relatief goed of juist zwak scoort bij rekendomeinen zoals 'optellen en aftrekken' en 'meten'.

De derde stap omvat eigenlijk meer dan signaleren, het betreft ook al een deel analyseren. Deze analyse kunt u uitbouwen door te kijken naar oplossingsstrategieën van een leerling. Wanneer een leerling relatief zwak scoort bij vermenigvuldigen en delen bekijkt u bijvoorbeeld in een diagnostisch gesprek hoe de leerling tot zijn antwoord komt. Zo kunt u in uw instructie aansluiten bij de strategie van de leerling.

Signaleren = houvast voor het handelen

Een goed signaleringsinstrument brengt sterke en zwakke plekken van een leerling in kaart en is zo echt een houvast voor het handelen. Een leerkracht kan het gebruiken om vast te stellen welke onderdelen extra aandacht nodig hebben én kan op een volgend toetsmoment vaststellen of de extra/specifieke aanpak heeft gewerkt.

Verder lezen?

In het artikel '*Analyseren en Toetsgegevens optimaal benutten*' (Volgens Bartjens jaargang 33, 2013/2014, nr. 2) staat uitgebreid en met voorbeelden beschreven hoe u de informatie uit de toetsen Rekenen-Wiskunde optimaal kunt benutten.